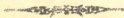

სარგის კაკაბაძე.

სჯულმდებელი ბაბრუს კურსაკლასი

ჩ. 15.513
3

სკიგ-2000
მედიკალური

ტფილისი
სტამბა „ნადეჟდა“ მიხეილის ქუჩა № 5
1912 წ.

1483.1 (22X15) [3. 15]

სჯულმდებელი ბაგრატ კურაპალატი

როგორც ცნობილია, ბექას და აღბუღას კანონებს ვახტანგ მეფის კოდექსში თან მისდევს ბაგრატ კურაპალატის მიერ შედგენილი სამართალი, რომელიც იწყება შემდეგ ნაწილად: „სახელითა ღუთისათა დაიწყების საღმთოსა გაჩენილი გასაჩენელი, პირველად დავითიან ბაგრატ კურაპალატ და აღმაშენებელთა მეფეთ-მეფეთა ბრძანებითა და მერმე ეპისკოპოზთა, დიდებულთა და აზნაურთა და ჭკვიანთა კაცთა მეფეთა წინაშე ერთბაშად გაჩენილი განგებია ღუთისათა.“ *)

ამ სჯულმდებელის ბაგრატის სამართალი, რომელიც დ. ჩუბინოვის გამოცემით 77 მუხლს შეიცავს, ჯერ სრულიად შეუმჩნეველი იყო, ხოლო შემდეგ მისი შედგენა მიაკუთვნეს მე-XI საუკუნეს. მაგრამ როგორც გარეგანი სტილისა, ისე რეალური შინაარსის მიხედვით ყოველად შეუძლებელია ეს სამართალი ასე ადრინდელ დროს შეედგინოთ. ერთის შეხედვითვე ის წარმოადგენს შუა საუკუნეების ბოლო დროინდელ ნაწარმოებს. ამ საკითხის გამორკვევას ის გარემოება აფერხებდა, რომ ჩვენმა ისტორიამ არ იცის არც ერთი მეფე ბაგრატ კურაპალატის სახელწოდებით შემდეგ მე-XI საუკუნისა. ჩვენ ვიპოვეთ საბუთი, საიდანაც სჩანს, რომ ეს ბაგრატ კურაპალატი არის მე-XVI საუკუნის მეფე. ეს საბუთი წარწერილია ნიკორწმინდის მე-XI საუკუნის სიგლის მეორე პირზე. თვით ნიკორწმინდის სიგელი გამოსცა საკმაოდ კარგად—თუ ორიოდ წვრილ შეცდომას არ მივიღებთ სახეში—

*) დ. ჩუბინოვის ქართ. ქრისტომ., სპბ. 1863, ნაწ. I გვ. 226.

ბ-ნ თ. ჟორდანიამ **). სიგელი დაწერილია 219×11½ სანტმ. და თავიც აკლია. სიგლის მეორე გვერდზე ლამაზის მე-XVI საუკუნის ნუსხა ხუცურით მიყობა შემდეგი. სამწუხაროდ მელანი თითქმის სულ გადასულია და ამიტომ ტექსტის წაკითხვა ძლიერ კირდება.

ქ. ღვთით გვრგვანოსანმან მეფემნ ბა(გრატ გა)ნაახლა და კდ აღაშენა ეკლესია (წმიდ)ის მღვდელთ მძღვრის ნკზის მისდა (სადლ)ეგრძელოთ და გასამარჯვებლად (და) საუკუნოთ საცხრებლად რ მრვალნი ძლნი და სსწაულნი იხი(ლნა) ---გნ (?) ძილსა შინა და ცხადად-- კმელთა და წყალთა ძლე(ვით)---შეწვენა და წარმატება--- (იგ)ულს მოდგინა თვთ მპყბლმნ (მეფემა)ნ და უძლეველმან კელმწიფი-(მან)მონასტერი ესე ეკლესიად და დამ(ადგინ)ა მე გნმგედ და ეფისკოპოსად უ(ლი)რსი და ცოდვილი მღვდელ მთვრი მანოელ და განუჩინეს რაქის შე(სავალი) და სასჯლო და საკურთხი ადგილნი დაბან(ი) მათის სამართლიანის მზღვრი (თა) რომელიც ამ ეკლესიის შემავალი არის საყანე და სანადირო და სათვზე საწისკვლო საჯოგე სათიბი ტყთა და ველითა მთითა დ(ა) ბრითა არას კცის ძალ(ით) წანადები და ნაუსამართლოველი ა(რა) არის მეფის იყო და მან დაიკლო წისნი(კოლო)სის საყდარს შემოსწირა სარაქოს (?) გზას აქეთ (აქ 2½ სტრიქ. წაუკითხველია) წის გიორგის მთის (სა?)ჯინიბოს აქათ ღართ(ის?)ს და ბი-ტას (ბუჯას?) შემოღმა ამ ეკლესიის არის კელშეუალად უცილობელად ასე რომე (თუ) ნიკორწმინდელმან დასტური არ მისცეს და მისგან ბრძანება არ ექნეს არამ კაცმა იმ ადგ-ლსა და დაბაში ვერაფერი საქმობა ვერ იკადრ თუ ვისმეს შერის(ხავს) ღი და ც-- ლება იკადროს ან ნადირობა ტყის კრა ან ქვს თლა ან თევზობა ან თიბა კლმფეთა ბძანება არის და გნაჩენი ნიკლწმიდის

**) ქრონიკები II, 44—49.

უდასტუროთ კლის მოკვეთით განიბტიჯოს თუ კლ-ს მკვეთ-
თას (არ)ჩიეს ოცი ათასი თეთრი დაუურვოს ლ-ჯის საზღ-
ვარს (?) თბა--ნაწ---ცილფევი ამს გამოღმა კაცს კელი არა აქვს
კნ-- ურში და თხმორ(ის)ში კაცს კელი არა აქს ვერვინ შე-
(ვ:) ამის შემდეგ გაკრულ ხუცური იმავე ხელით: რ(თა)
მისი კსნათ---(არა) იქნეს რა ძელსა ჰაბნ ვერცა მეფთა--- (კე-
ლმწიფეთა) ჟეადრისი---ოდება ვერა ჰკადრო(ს) (არა) ვერცა
სამწყსოთა მისთა მისი სამსახური და სსჯლო საკუროთხი და
საკანონო მოუკლონ არავინ შევი(დოდეს) აღუჩ--ს ვერცა(ვინ)
ავ-ს(მოკმედს) ღი შემწე ექმნეს მდღელთაგან წელსა შა
მარჩილი მიეცემოდეს დიაცნთაგან ო (სიკორი?) რუბი გლეხ-
თაგან კომლზე კოდი ჰური და შაური დიდებულთა და აზ-
ნაურთაგან ნიშანი და ყლთა მაღალთა და მდაბალთაგან-- ნი-
საებრ (წესისაებრ?) სამსახური (ვითარცა ჩნთა?) დიდთა მე-
ფეთა განაჩინეს და აღემალღებინა ეკლესია ესე ბაგრატუა
მან ღის მოყრემან--- განაახლა და აღ(აშენა) და მთის წის
გის მთავარ მოწამას შემოსწირა---ძმუისი წყნორი კაციეთი
ს-ქლ-- რცხილათი სდ ასრე რომ ამ სამს სოფელში არას
კაცს კელი არა აქუსრა და---ს-ჩკია მათის საზღურითა და-
გჰწერია და რაოდეს შეიცვალოს და არცა ოდეს ---ებისგნ
კლდ-ვერცა დახს(ნას?) განჩინებული ესე (სიგელი) აღგი-
ლისა პტრნთა. -ერ-ცა აფხაზეთისა კზთა პატრიარქთა---
(აქ 2 სტრიქ. არა სჩანს)-- მტერობისა-- სიპტკიცე--- არცა---
(2 სტრიქონი არა სჩანს) ნურცა ერისთავნი და ათაბაგნი
ანუ რაქის ერისთავნი--

(აქ არ იკითხება 50 სტრიქონი ანუ 100-მდის სიტყვა.
აზრის აღდგენა შეუძლებელია. სჩანს მხოლოდ ცალკე
ასოები და აქა იქ სიტყვებიც და როგორც ეტყობა, აქ
წყვეა უნდა ყოფილიყო მოყვანილი)

დაიწერა ქკ(სა სლ)ვ: *) კელითა ფრიად ცოდვილისა მ-

*) ქორთიკონის მაჩვენებელი ვ გარკვევით სჩანს, სლ კი საფუძვლად.

წისა დეკანოზისა მღვდელ მონაზენ(ისა) მარკოზისათა გრძელად ღთის (?) ყრისა ამის ყლთა კიდეთა ქცნისათა პყრობლსა მეფ(ის)ა ჩნისა რაპლატისა და მღვდელთ მთვრ ეფისკოპოზისა ჩნისა მანოელ ნიკოწმინდელისათა— (პ სტრი-ქონი კიდევ არ განიჩრევა) ხვეული ხელის მოწერა.

რადგან ქორონიკონი ამ საბუთისა საეკვოა, ამიტომ საძიებელი ხდება, ვინ უნდა იყოს ეს პაგრატი მეფე კურაპალატად წოდებული, განმახლებელი ნიკორწმინდის ეკლესიისა და იქ მღვდელმთავრის დამდგინებელი. ამ საკითხს არკვევს ერაი ნიკორწმინდის სიგელი, ტყავზედ დაწერილი 314³/₄ × 28 სანტმ. ვბეჭდავთ ამ სიგელს შემოკლებით. ნიშნად იხმარება პ წერტილი. ციფირები სიტყვების მაგიერ ჩვენ დავსვით.

.... (შემდეგ გრძელ ღვთის მეტყველურ წინა სიტყვა-ობისა)... ჩვენ ნებითა ღთისათა აფხაზთა, ქართველთა, რანთა, კახთა და სომეხთა და შანშე და შარვანშა მეფეთ მეფემან და ყოველთა მეფეთა შორის ქვეყანისათა ახოვანადა სახელგანქმულმან და კილით კიდემდე სოფლისა მძღედ და უძღვევლადა ქადაგებისათა ჩვენ მეფეთ მეფემან პაგრატი და თანამეცხედრემან ჩვენმან დედოფალთ დედოფალმან ელენე ვიგულებთ და ვიგულისა მოდგინეთ და კელვჰყავით აღშენებადა დაკნინებულისა მონასტრისა ნიკოლწმინდისა და შევქმენ საყდრადა და საეპისკოპოზოდა და დავადგინე და წმიდა და ღმერთ შემოსილი ანგელოზათა მობაძავი მღვდელთ მთავარ ეპისკოპოზი წმიდა და მეუფე მანოელ და შემოგწირეთ, რათამცა ღირსი და სამართალი მასახურება და ვყაპვით აურაცხელისა წყალობისა თქვენისა ჩემდამო და შემოგწირეთ ჰი წმიდო მღვდელთ მოძღვარო ნიკოლოზ, შემოგწირეთ და მოგახსენეთ სულისა ჩვენისა საოხადა და ბრალთა ჩვენთა აღსახოცელად და მე-

ფობისა ჩვენისა წარსამართებლადა და შემოგწირეთ რომელსა
ზედან შენებულ არს საყდარი შენი და შევამკვე ყოვლითა
სამკაულითა საეკლესიოთა დავუნჯენ მას შინა და შევწირენ
დაბანი და სოფელნი ნიკოლწმიდას მჭედალიძენი კვამლი 3,
ტაჯაძე კვამლი 1, მურუზიძე კვამლი 1, გაეგეშიძე კვამლი 1,
და პარტახტი 3. საკუთარეულზედან მჭედლიძე კვამლი 1,
უყეშს დონაძენი კვამლი 3, პარტახტი დონაძისეული სამი,
გურაბანიძე კვამლი 1, კვიკვიძე კვამლი 1, თომძე კვამლი 1,
თალუღს კელმოკლიძე კვამლი 4, კაციტაძე კვამლი 3. კა-
ბილაძე კვამლი 2, თლუღს პარტახტი 1, ზემო თლუღს
კობახიძე კვამლი 1, ხოტეგას კობახიძე კვამლი 4, იწას ქნაძე
კვამლი 2, სტაჯაძე კვამლი 2, ხოტეგას კობახიძისა პარტახტი
1, ღვარდიას მოწონელიძე კვამლი 4, ვაწაძე კვამლი 1,
ბაჯს მეგრელი 1, ნობერიძე კვამლი 1, ქუხულაშვილი კვამ-
ლი 1, ზაზაიაშვილი კვამლი 2, ჟალამძე კვამლი 1, კენჭაძე
კვამლი 1, მღრიანი კვამლი 1, ლადის ხიხაძე კვამლი 1,
მღდელოძე კვამლი 2, ქარზანიშვილი კვამლი 4, ფოფახაძე
კვამლი 3, ფარჯანაძე კვამლი 2, შვარას დავლაძე 1, მეტე-
ხარას ფარჯანაძე კვამლი 1, ზნაკავას კიკაულიანი კვამლი 1,
გვენცაძე კვამლი 1. ივან ტაბელოძე კვამლი 1, ხონჭიორს
ბუაძე კვამლი 1, ფოფახაძე კვამლი 4, გვენცაძე კვამლი 2, ბა-
ჯს პარტახტი 2 ესე სოფელი და დაბანი ასრე ჩემი ნასამართლი
შემიწირავს, რომე არას კაცის ძალადა წანაღები არარის რაცა
გარაყანიძისა ეული სოფლები არის, გარაყანიძე უშვილო იყო
და მე მიანდერძა მისი მამული და მე შემოვსწირე და მისთ-
ვის არავინრას მემართლების და ესე გარაყანიძე შორს განა-
ყოფი არის და არცარა ამასთანა საქმე აქვს და რაცა წულუ-
კიძისა ეული სოფლები არის ყველასათვის სანაცლო მამული
მიმიცემია და მისთვის არავინ რას მემართლების ამისთვის
რომე სხვით მამულითა შემიჯერებია არას წულუკიძისანათე-
სავსა კაცსა რაცა შემიწირავს იმასთანა საქმე არააქვს რა. აწ

იმას გარეთ გაუჭინეთ პატივი და საჯდომი ვითა პატრიაქთა და მეფეთაგინ განაქენსა ძეგლსა შინა წერილს არს; გაუჭინეთ სამწყსონი და საკურთხნი თოთენდაურს მთას აქადა, ოკრიბის მთას აქადა, ნაკალოებსა აქადა, მუხურის მთას აქადა, კვეშლევის ერწოს საჯვარეს აქადა, მთა დავაღეთისა, ღებნი, გლოლა, ყისონ გამომდინარე რიონი და სრულადა რაჭა ასვისწყალსა გამოდმა... რაც ამა სოფელსა და დაბასა გამო-სავალი და ბეგარა გამოვიდოდეს ესენი სრულდ წმიდასა მღელღთმთავარ ეპისკოპაზასა ნიკოლწმიდელსა მიეზარებოდეს და არას კაცის ხელი არა მიხვდებოდეს... ვინცა... მწლელადა და მქცეველად გამოჩნდეს ანუ სხვათა ღდგილთა პატრიაქნი ანუ აფხაზეთისა პატრიაქი ანუ ქართლისა პატრიაქი ანუ აფხაზეთის მეფეთ მეფენი ანუ ერისთავთა ერისთავნი გინდა ათაბაგნი და სპასალარნი ანუ დადიანი და გურიელი ანუ შრვანისა და სომხითისა ერისთავთა ერისთავნი და გინდა ერისთავნი და ანუ რაჭისა ერისთავი ანუ ციხისთავნი ანუ ნაცვალნი და ანუ ტანუტერნი ანუ ამირათამირა ანუ მეზაჟე და ხელისუფალი ანუ ნატაპეტი და აბრამატი ანუ კარის პქე და მანდატური და ანუ კასტარაბი ანუ მპარავთა მეძიებელნი ანუ ტყის მცველთა უხუცესნი ანუ ტყისმცველნი და ანუ რაცა ხელისა მქონებელნი იყვნენ--- (კრულ... აფხაზეთის კ-ზპატრიაქთა მადლითა და ქართლისა კ-ზპ-ქთა მადლითა და მათთა მიმდგომთა მიტროპოლიტთა მთ-ეპისკოპოზთა და სხვათა ეპისკოპოზთა მადლითა....) დაიწერა ბრძანება და სიგელი ესე ჩვენი ინდიკტიონსა მეფობისა ჩვენისასა მეოთხესა ქკს სკიბ თვესა აგვისტოსა. თ, ხელითა გიგი აბაშიძისათა ნებითა ღთისათა. **ხვეულად: ბაგრატ.**

მეორე გვერდზე: (ნიშნად თითო, 2 და 3 წერტილი)

ქ. ჩუენ ღთუ გვირგვინოსანმან მეუეთ მეუემან პატრონმან გიორგი და ძემან ჩვენმან პირმშომან პატრონმან ლევან... შემოგწირეთ ნიკოწმინდას წმიდასა ნიკოლოზ ჩუენად სადღეგრძელოდ... და ძეთა ჩვენთა სადღეგრძელოდ და განსამარჯვებლად ზედვარდას. ვაწადე დავითაი და ბევროზი ქუეღვარდას ნარამანაული პარტახტი ნინია ბერადე მიქელაი ბერადე ბერაული¹ პარტახტის ნახევარი, ბევროზა ბერადე, გოგოლი ბერადე, გიორგია საზადე (?), მიხიტას სოხადის პარტახტი, ბიჭუაი დვალაი, ხუენიფუს ზაქარიას ნასახლევი, ნინია ბათხადე, გოჩიაი ბათხადე, მიქელაი მარკოზიშვილი, ღათვიაი მარკოზიშვილი, გიორგი კენჭადე, გოგინია კენჭადე, მამუაი გავაშიძე, ნასხიდაი კენჭადე, ლომინია კენჭადე, მკერვალი კენჭადე, მახიტაი კენჭადე, მამუა კენჭადე, ღათინა მურუზიძე, გორგობიანი დემეტრე და გოჩიაი დავით დაშრაიხი, დვარდას მამუა ბერადე, ხოტეეს ნონია დაჩიბერიძე, გოგინა დაჩიბერიძე. ამ კაცების ბეგრისაგან სდ შემოგუიწირავს და მოგუიკსენებია † მეტახარას ხიზნია ოშიაძე, ბეჟანა ოშიაძე, გოგნა დაღუნდარიძე, სპანდია დაღუნდარიძე, ნონია დაღუნდარიძე, გიორგი ფოფხაძე, დაღუნდარიძის გიორგის პარტახტი. ამათის ბეგრის ნახევარი და მუშაობა და სამსახური სრულაობით საუდრისა ქნან, ამ ბეგრისაგან თორმეტს ლიტრასა სანთელსა ხატსა მოაკუმარებდეს და ერთსა ლიტრასა საკმელსა... (მოკლე წყევლა) დაიწერა სიგელი და ბრძანება ესე ქკსა სოთ. ხვეული: მეფე გიორგი ვამტკიცებ.

მქრალად. ნიშნად 2 წერტილი.

ქ ჩუენ ღთათ გვირგვინოსანმან მეუეთ მეუემან პატრონმან გიორგი და ძემან ჩვენმან პატრონმან ლეონ... შემოგწირეთ... ნიკოწმინდას ზავსადიშვილის ალაგზედ გურგენიძე ბეჟანა რამინასეულს ალაგზედ ისევლიძე გოგინია გურგენიძე როსტეჟან გოზმბაური პარტახტი ზემო თლულს სვანაშვილი აღნიაი, კობახიძე შადვა, გიგელაშვილისეული პარტახტი. ამათი ბეგრის ¹/₃ შემოგუიწირავს და მოგუიკსენებია სხვა მუშაობა და სამსახური ჩვენი იუოს და ვინც

გაიუნ, ისიც ასრე შეგვიწირავს. ამას გარეთ შევარს ფანჯარის
მიქელ და მისი ძმა დათვიაი ფანჯარიძე შესხან ესენიც მათის მართა-
ლის (ეს სიტყვა სხვა ხელთაჲს) ბერითა

ხეუელად: გიორგი

ნიშნად ორთლი წერტილი. მქრალად. არა ლამაზად.

ქ. ჩვენ ღთისაგან ამაღლებულმან პატრონმან მეფეთ მეფემან
ბაგრატ და თახამეცხედრემან ჩვენმან დედოფალმან ელენე ვისმინეთ
აჴა და მოხსენება თქვენი მოვიკითხეთ წმინდის ნიკოლაოზის
შეწირული სოფელნი და ვითაცა პირველ ზამა მამათა ჩვენთა-
გან განხიებული და შეწირული უფილიყო, ისე ჩვენ და-
გიმტკიცეთ და განგიახლეთ შენ მღელ მთავარ ეფისკოპოზს
ამბროსეს რცხილათი ბუჯას აქეთ სრულად საშინი გვარნი მო-
სახლენი გაბისაძენი ჩათუძენი გამეზარდაშვილნი, რომ ამ სო-
ფელსა და მიწასა და ადგილში არას კაცს ხელი არა ქონდეს რა
ვითაც უწინვე უფილიყო და უდრობით განრეგნილიყო აწ ვინც
ეს ჩვენგან დაწერილი სტვალთს ჩვენის ცოდვის გვარად და მუქ-
ფად განიკითხოს ამინ *)

ხეუელად: ბაგრატ.

XVII საუკ. ხელით. ორი წერტილი ნიშნად.

....ჩვენ წულუკიძემ გიორგიმ შემოგწირე მამუკა ფოფხაძე მისით
ცოდუნილით... მოწამე... პეტრე კანდელაკი ხუცია ხუციშვილი †

XVII საუკ. ხელით, 3 წერტილი ნიშნად.

...ჩვენ წულუკიძეს მერაბს... შემოგვიწირავს შესწირი მცირე ესე
დათუა ფოფხაძემ რომ იშვილსა და გაზარდა თუდარჩი მეგრელი
ამისის ცოდითა და შვილითა... † ხეუელად: მერაბ

*) ეს ბაგრატ უნდა იყოს აფხაზ-იმერეთის მეფე ბაგრატ VII
(1510—1585)

ქ. ესე წიგნი მოგვც მე ოთარმან იაშვილმან და მეუღლემან ჩემმან წერეთლის ქაღმან თეურო და შვილმან ჩვენმან ქაიხოსრო შვილმან ჩვენმან და მომავალმან უოველმანვე თქვენ ნიკოლწმინდელსა მდღელთ მოძღვარსა ნიკოლოზს და წმიდასა მდღელთ მოძღვარსა ნიკოლოზს და საუდარსა ტაძ (sic) ჯვარცმისსა ასრედა ამა ზარსა ზედან რომე მოგვიხდა ცოდვისა საქმედა დიდად საკანონო ცოლი შევართეთ ჩვენისა განაყოფისა ცოლ უოთელი და დიდისა შესვეწითა ბატონისა მეფისა გიორგისათა შეგვხწენი (sic) გადაბეებულნი სხვას გარეთ შევსწირეთ სახსად სულისა ჩვენისა და სახსრად შევსწირეთ სამის დღეოთ სხვაჯას კვირიკეს შვილი გლეხი 1 მის უოვლისთუერთი... (მო. წამე) კაცთაგან მეფე მეფეთ (sic) კელმწიფე გიორგი და თანამეცხედრე მათი ასული დადიანისა დედოფალთა დედოფალი თამარ *). . . . ††

მეტად მქალად. XVII საუკუნის ხელით.

ქ. ესე წიგნი მოგვც მე ჯაიანმან ბეჟან, ჩემ შვილმან მამუკამან და ნინიამან და ასულმან და ჩვენმან შვილმან და მომავალმან უოველმან მოგვც ჩემს ვენახში (ამა) უთიძის ნასეიდსა ვენახზე ვენახი (თ) უარის რვის კასრის კოლოტს უმატებ რასმე შენია ამის მეტი არ მომიტყვიან--ლებ და არას ვიბეჭრებ (?) მოგვცემა და გიბედნიროს ღმერთმან ამინ. †

ამ გვარად ბაგრატ მეფეს 1544 წ. მის მიერ განახლებული ნიკორწმინდის ეკლესია საეპისკოპოზო კათედრად გაუხდია და მთავარ-ეპისკოპოზად მანოელ დაუდგენია. ცხადია ეს ბაგრატ და ბაგრატ კურაპალატი პირველი საბუთისა ერთი და იგივე პირია, რადგან პირველ სიგელშიაც მოხსენებულია „ღვთით გვირგვინოსანმან მეფემან ბაგრატ (ბოლოში ეს ბაგრატ კურაპალატად არის წოდებული) განაახლა და კუალად აღაშენა ეკლესია წმინდისა მდღელთ მოძღვრის ნიკოლოზის... და დამ(ადგინა) მე განმგედ და ეფისკოპოზად უღირსი და

*) მეფე გიორგი VI († 1639)

კოდელი მღვდელ-მთავარი მანოელ“ო. აფხაზ-იმერეთის მეფის მეფოს ამ დროს მართლაც განაგებდა ბაგრატ VII, რომელიც ვახუშტით გარდაიცვალა 1548 წელს, ხოლო ნამდვილი საბუთებით კი 1565 წელს, ვინაიდან ის ცოცხალია 1554 წ. *), ხოლო მისი შვილი გიორგი V გამეფებულა 1565 წ. არა უადრეს 5 თებერვლისა და არა უგვიანეს 29 აგვისტოსი **) მაგრამ ბაგრატ კურაპალატიად წოდებული და ნიკორწმინდის ტაძრის განმახლებელი უნდა იყოს სხვა ბაგრატ, ვინაიდან ბაგრატ VII გამეფდა 1510 წელს, ხოლო ბაგრატ კურაპალატი კი გამეფებულა ბევრად უფრო გვიან. სახელდობრ: ნიკორწმინდის სიგელი დაწერილია 1544 წელს 9 აგვისტოს, ინდიქტიონსა მეფობისა მისა მეოთხესა, ხელითა გიორგი აბაშიძისათა. ამავე ბაგრატ მეფეს უნდა ეკუთვნოდეს გელათის წმინდის გიორგის დიდი სიგელიც, დაწერილი ამავე გიორგი აბაშიძის ხელით 1545 წელს, 12 ივნისს, მეფობის ინდიქტიონს მეოთხეს. *** მაშასადამე, ბაგრატ კურაპალატის გამეფება მომხდარა 1541 წელს 13 ივნისსა და 8 აგვისტოს შორის ის ცოცხალი ყოფილა 1548 წელს (იხ. ზემოდ გვ 5.) ****)

ახლა ვეცადოთ გამოვარკვიოთ, სად მეფობდა ეს ახალი ბაგრატ მეფე? რაკი ნიკორწმინდის ტაძრს ის ანახლებს და გლეხებს სწირავს რაკის საზღვრებში, ამიტომ საფიქრებელია, რომ რაქა მის უფლებას ემორჩილებოდა. გელათის წმ. გიორგი სიგლიდან სჩანს, რომ მისივე უფლების ქვეშ უნდა ყოფილიყო სამოქალაქო და ოკრიბაც. ისიც საინტერესოა.

*) ქრონიკები II, 396—398

**) ქრონიკ. II, 410, 412

***) საქართ. სიძველენი, ტ. I. 17—25.

****) ვახუშტის უპოვნია ქრონიკული ცნობა ბაგრატ მეფის გარდაცვალების შესახებ 1548 წ. და შეცდომით ეს წელიწადი მიუღია ბაგრატ VII-ის გარდაცვალების წლად. ვახუშტის მიერ პოვნილ ქრონიკაში (ქართ. ცხო. ბა II, 243) შეიძლება ბაგრატ კურაპალატი იგულისხმებოდეს.

სოა, რომ ამ სიგელს ქართლისა პატრიარქი ამტკიცებს. მე-
საძლებელია ამიტომ, რომ მასვე ემორჩილებოდა ქართლის
ერთი ნაწილიც.

ამ საბუთების მიხედვით ჩვენ გვგონია, რომ ეს ბაგრატ
კურაპალატი უნდა ყოფილიყო რაქა-არგვეთის მფლობელ-
თაგანი, რომელთაც ქართლის დასავლეთ ნაწილიც ემორჩი-
ლებოდათ და რომელთა რეზიდენცია ჩხარში უნდა ყოფილი-
ყო *) ამასვე უნდა ამტკიცებდეს გელათის წმ. გიორგის სი-
გელში განსაკუთრებული ზრუნვა ბაგრატ მეფის მიერ ვახ-
ტანგის ეკვდრისა და ვახტანგ მეფის მწირველის გასამჯელო-
სათვის. ჩვენის მოსაზრებით, ეს ვახტანგ მეფე ცხოვრობდა
მე-XVI საუკუნის დასაწყისში, რაქა-არგვეთის მფლობელთაგა-
ნი უნდა ყოფილიყო **) და ახლო წინამოადგილე ბაგრატ
კურაპალატისა, შესაძლებელია მისი ძლიერ ახლობელი ნა-
თესავიც. ამ მოსაზრებას რამოდენადმე არ შეესაბამება გელათის
წმ. გიორგის სიგლის ის ცნობა, რომ ბაგრატ მეფის უფლებ-
ს ქვეშ ქვემო იმერეთიც ყოფილა. მაგრამ ეს გარემოებაც ეგებ
არც ისე უცნაური გამოდგეს, როგორც ერთის შეხედვითა სჩანს,
როდესაც ჩვენ შეძლება გვეჩვენება მაშინდელი საქართველოს
სამეფოების შინაური პოლიტიკური ცხოვრება უფრო დაწ-
ვრილებით გავითვალისწინოთ უმთავრესი ხაზების მხრივ მაინც.

ამ ნაირად თანდათან ირკვევა სჯულმდებელი ბაგრატ
კურაპალატის ვინაობა. ის ყოფილა მე-XVI საუკუნის პირი.
ამის შემდეგ მისი სამართლის შესავლის სიტყვებიც აღვიღად
ასახსნელია. „სახელითა ღუთისათა დაიწყების საღმთო გა-
ჩენილი და გასაჩენელი პირველად დავითიან ბაგრატ კურა-
პალატ და აღმაშენებელთა მეფეთ მეფეთა ბრძანებითა და
მერმე ეპისკოპოზთა, დიდებულთა და აზნაურთა და ქვეიანთა

*) შეადარე ჩვენი შრომა: ვახტანგ, უცნობი მე-XV საუკ. აფ-
ხაზ-იმერეთის მეფეთაგანი და მისი შემკვიდრე მეფე გიორგი.

**) იქვე.

კაცთა მეფეთა წინაშე ერთბაშად გაჩენილი განგებითა ლუ-
თისათა. აქ მოხსენებული აღმაშენებელი მეფეთ მეფეთაგანი
უნდა იყოს ბაგრატ VII აფხაზ-იმერეთის მეფე (1510—1565).
ცნობილია, რომ ამ ბაგრატ VII-მ დაახატვინა და შეაკეთებინ-
ა 1510 წ. ოსმალთა მიერ გაღამწვარი გელათის ტაძარი და,
შესაძლებელია, ქუთაისისაც. ისვე ზრუნავდა საზოგადოდ
საეკლესიო ცხოვრების განკარგებისთვის და 1519 წელს
დააფუძნა გელათის საეპისკოპოზო კათედრა. 1529 წ. კიდევ
მანვე ხონის სამთავარ-ეპისკოპოზო კათედრის დაფუძნებით
აყო თავისი საბრძანებელი სამ საეპისკოპოზოდ (ქუთაისისა,
გელათისა და ხონისა). მისვე დროს შედგენილია „საკათალი-
კოზო სჯულისკანონი“ *). ყველა ეს გარემოება ცხად ყოფს, რომ
აღმაშენებელ მეფეთ მეფეთა შორის (შესაძლებელია აქ უბრა-
plural. majest. იყოს) უნდა იგულისხმებოდეს ბაგრატ VII

ამ გვარად ჩვენ მივედით დასკვნამდის, რომ ბაგრა-
კურაპალატის სამართალი შედგენილი ყოფილა აფხაზ-იმე-
რეთის სამეფოში მე-XVI საუკუნის ნახევარში. მისი უმთავ-
რესი შემდგენელი მეფე ბაგრატ უნდა ყოფილიყო რაჭა-არ-
გვეთის (ჩხარის) მფლობელთაგანი და ზედ სახელად კურა-
პალატად იწოდებოდა სწორედ ისე, როგორც მისი წინაპარი
ვახტანგ, აგრეთვე რაჭა-არგვეთის მე-XV საუკუნის მფლო-
ბელი გორგასალად. ბაგრატ კურაპალატი ტახტზე დამჯდა-
რა 1541 წელს 13 ივნისსა და 8 აგვისტოს შორის და ცო-
ცხალი ყოფილა 1548 წელს.

1) იხ. ჩვენი წერილი—საკათალიკოზო სჯულის კანონის შედგენის დრო.

